

23. 4. 2004

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestní právo, počítače a internet - výměnné sítě a nelegální programy

Tentokrát na vás čeká řada zajímavých otázek a ještě hodnotnějších odpovědí zaměřených na výměnné sítě a používání nelegálního softwaru. Probereme několik nabízejících se možných obcházení zákona a jak je to ve skutečnosti.

1. **Je trestné to, že vystavím nějaké soubory přes výměnnou síť? Ptám se záměrně na vystavení, ne na to, že to někdo ode mne skutečně stáhne.**
2. Pokud to není trestné, tak v případě, že to někdo stáhne, už je to trestné?
3. Pokud já něco stáhnu od někoho, kdo to má takto nasdíleno, je to trestné? Abych nemluvil úplně hypoteticky, tak uvedu příklad: nějaké soubory = třeba film Matrix.

Tak jako téměř všechny otázky i vaše se vztahuje k trestněprávnímu postihu jednání spočívajícího v určité dispozici s autorským dílem, např. ve formě počítačového programu nebo v nakládání se zvukově obrazovým záznamem (filmem).

Nejdříve k vaší otázce několik slov obecně. Ač se to na první pohled nezdá, je otázka trestního postihu, a tedy uložení trestu podle trestního zákona za vystavení filmu prostřednictvím výměnné sítě, přímo spjata s autorským zákonem a právy, které tento zákon přiznává výrobcí takového filmu. Podle trestního zákona se totiž postihují pouze neoprávněné zásahy do autorských práv k dílu nebo práv výrobce zvukově obrazového záznamu (filmu), co to ale takový neoprávněný zásah je, neříká právo trestní, ale autorský zákon.

Ptáte-li se mne proto na posouzení vašeho jednání z pohledu trestnosti, z pohledu jeho postižitelnosti podle trestního práva, položte si sám nejprve základní otázku, jestli to, co děláte, je v rozporu s autorským zákonem. Za neoprávněný zásah do autorského práva bude zpravidla považováno užití díla bez svolení jeho autora nebo jiné osoby k tomu oprávněné. Je však třeba mít také na zřeteli, že ne všechny případy užití díla jsou neoprávněnými zásahy do autorského práva.

Pro užití některých děl autorský zákon nevyžaduje souhlas jeho autora. Jde např. o tzv. volná díla, to jsou díla, u nichž už uplynula doba, po kterou jsou zákonem chráněna práva autora takového díla, nebo o úřední dílo (zákony), jehož užitím bez souhlasu autora nedochází k protiprávnímu zásahu do takového díla. Totéž platí i pro některé způsoby užití díla (např. citace atp.).

Tyto případy potom nejsou neoprávněným zásahem do autorských práv, a tedy ani potrestání podle trestního zákona tak nebude na místě.

V případě, že vaše jednání bude neoprávněně zasahovat do práva autora díla nebo výrobce zvukově obrazového záznamu garantovaného autorským zákonem, došlo z vaší strany zřejmě k naplnění skutkové podstaty (znaků) trestného činu „porušování autorského práva“, přesto to ovšem nemusí

nutně znamenat, že vaše jednání bude posouzeno jako trestný čin. K tomu bude navíc minimálně třeba, abyste měl dostatečný věk, prokázal se váš úmysl trestný čin spáchat a vaše jednání bylo pro společnost nebezpečné.

Pokud by vaše jednání nemělo potřebný stupeň nebezpečnosti pro společnost podle trestního zákona, mohlo by být posouzeno jako přestupek na úseku kultury dle přestupkového zákona (pokuta do 15 tisíc Kč) nebo by mohlo dojít k úplnému zastavení vašeho trestního stíhání. Pojem společenská nebezpečnost je pojem, jehož vysvětlení přesahuje rozsah tohoto článku.

Nyní několik slov k vašim otázkám konkrétně:

Vystavíte-li prostřednictvím výměnné sítě kopii filmu Matrix, je vše v pořádku, pokud jste k tomu byl oprávněn výrobcem tohoto zvukově obrazového záznamu (který v praxi většinou zastupuje autora filmu, resp. audiovizuálního díla).

V opačném případě jste již vytvořením kopie tohoto filmu, kterou jste vystavil, porušil výlučná (majetková) práva, jež jeho výrobcí a autorovi (kterým se rozumí režisér) dává autorský zákon. Pokud jste jeho kopii nevytvořil, porušujete minimálně právo výrobce záznamu na zpřístupňování originálu nebo rozmnoženiny díla prostřednictvím internetu (podle dikce zákona právo „sdělování díla veřejnosti“

dle § 18 AutZ). Znamená to tedy, že již samotné vystavení nelegální kopie filmu Matrix prostřednictvím výměnné sítě je neoprávněným zásahem do majetkových práv výrobce tohoto filmu, a tedy porušením autorského zákona. A to bez ohledu na to, zda si nakonec někdo vámi zpřístupněnou kopii stáhne, či nikoliv.

Do práva výrobce zvukově obrazového záznamu byste nezasahoval pouze v případě, kdybyste si Matrix stáhnul z výměnné sítě pro osobní potřebu a dodržel všechny podmínky, které pro pořizování rozmnoženin pro osobní potřebu stanoví § 30 AutZ.

Jakmile však tuto, byť legální kopii začnete dále rozmnožovat či rozšiřovat ve hmotné podobě nebo zpřístupňovat v elektronické podobě (například právě prostřednictvím internetu), je vaše jednání neoprávněným zásahem do práv výrobce a autora tohoto filmu.

Chtěl bych se zeptat, zdali je možný postih za to, že mám nelegální SW CD, ale nejsou nainstalované, a ani nebyly, prostě jen leží ve skříňce.

Stejně jako v případě první otázky je pro posouzení trestnosti vašeho jednání zcela zásadní odpověď na otázku, zda jste porušil práva autora, popř. autorů počítačových programů již tím, že jste si pořídil jejich nelegální kopie, aniž byste je nainstaloval.

Z pohledu autorského zákona už samotné vytvoření nelegální rozmnoženiny je neoprávněným zásahem do práv autora programu. Proto v případě, že jste si sehnal legální kopie SW a nelegální kopie sám vypálil, porušil jste práva autorů počítačových programů, které jsou obsahem CD.

O možném postihu takového jednání jako trestného činu, popř. přestupku porušování autorských práv, viz odpověď u otázky ad 1).

V případě, že jste si pouze u kamaráda tyto kopie obstaral (a on vám je vypálil nebo nechal vypálit) s vědomím, že jde o nelegální kopie legálně pořízeného SW, mohlo by toto vaše jednání být čistě teoreticky postižitelné jako některá z forem tzv. účastenství na trestném činu porušování autorských práv, kterého se dopustil váš kamarád. Účastenstvím se myslí buď organizátorství, návod nebo pomoc ke spáchání trestného činu. V úvahu by připadalo posouzení vašeho jednání jako návodu k trestnému činu v případě, že jste ho navedl, aby vám svoji kopii rozmnožil, nebo jako pomoc v souvislosti s poskytnutím prázdných CD jako prostředků pro spáchání trestného činu.

Mám na svém počítači nainstalováno spoustu nelegálního SW - vystavuji se trestnímu postihu, pokud by všechny nelegální software byl na daném PC nepoužitelný, resp. nespustitelný?

Nevím, ale myslím, že těžko budete policii tvrdit, že jste si programy nainstaloval jen tak, abyste se na ně díval. Policie vám samozřejmě bude muset prokázat úmysl poškodit práva autorů vámi nainstalovaného SW, a otázku, jestli byly programy spuštěny, nebo nebyly, ponechá na posouzení znalci. A to celé udělá naprosto jednoduše. Přijde s úředním glejtem, sebere vám počítač a dá ho znalci pro vypracování znaleckého posudku, který třeba řekne, že na počítači je nelegální SW, který ale nebyl nikdy spuštěn.

Je ale třeba mít na paměti, že i pouhou neoprávněnou instalací (bez spuštění) jste SW rozmnožil, což je sám o sobě zásah do autorského práva, a aniž jste SW opravdu spustil, naplnil jste, samozřejmě za splnění podmínek daných trestním zákonem, znaky skutkové podstaty trestného činu porušování autorského práva (blíže viz odpověď ad 1).

Je pravda, že když je software nainstalovaný více jak pět let (a nepřeinstaloval se), je skutek promlčen a nikdo tedy není za instalaci odpovědný?

Předpokládám, že míříte k promlčení trestního stíhání pro trestný čin porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi.

Promlčení se bere jako jeden z důvodů zániku trestnosti trestného činu, který je spojen uplynutím určité doby od spáchání trestného činu. V případě, že uběhla zákonem stanovená doba a trestní stíhání je již promlčeno, má policie, případně státní zástupce nebo soudce, povinnost věc, trestní stíhání zastavit.

Doba promlčení je různě dlouhá, podle závažnosti trestného činu, a závisí od výše horní hranice trestní sazby. Trestní stíhání pro trestný čin porušování autorského práva podle prvního odstavce, tj. v případě, že pachatel získá prospěch ne vyšší než 500 tis. Kč, se promlčuje uplynutím promlčecí doby v délce tří let. Trestní stíhání pro trestný čin porušování autorského práva podle druhého odstavce, tj. v případě, že pachatel získá činem prospěch vyšší než 500 tis. Kč, se promlčuje uplynutím promlčecí doby v délce pěti let. Nesmíte ovšem zapomenout na to, že zákon zná několik skutečností, které způsobují, že promlčecí doba přestává běžet nebo se začíná počítat znovu.

Promlčecí doba se počítá od okamžiku, kdy byl trestný čin dokonán, a pokud byl pouze ve fázi pokusu, počíná běžet od okamžiku ukončení jednání. Pro počátek běhu promlčení lhůty však nemusí být vždy rozhodující pouze okamžik instalace, ačkoli se lze oprávněně domnívat, že již samotnou instalací dochází k neoprávněnému zásahu do autorského práva a užití díla. Za neoprávněný zásah do autorského práva autorů počítačového programu a spáchání trestného činu bude zřejmě třeba posoudit v zásadě jakékoliv spuštění počítače v případě rezidentně nainstalovaných programů, nebo každé spuštění programu v případě programů ostatních. Z pohledu trestního práva tak ve skutečnosti půjde o pokračování jednoho a téhož trestného činu a neustálé odsouvání počátku běhu promlčecí doby.

Kdo je ve firmě odpovědný za instalovaný SW (z pohledu legálnosti)? Ten, kdo ho instaluje, vedoucí informatiky či ředitel společnosti?

Platné české trestní právo dosud nezná odpovědnost právnických osob (společnosti, organizace). Pachatelem trestného činu je vždy člověk (fyzická osoba), který se trestného činu dopustil, a tím porušil kupř. autorská práva druhého. Pokud si jako zaměstnanec nainstalujete nelegální SW na firemní počítač, porušíte práva autorů SW vy, a nikoliv firma nebo váš nadřízený, případnou trestněprávní odpovědnost proto ponese opět vy a nikdo jiný.

Jiná by ovšem byla situace, kdyby nelegální SW na vašem firemním počítači byl nainstalován před tím, než jste na něm začal pracovat, nebo ho na něj nainstaloval někdo jiný ve firmě po dobu vaší nepřítomnosti. V takovém případě bude muset policie prokázat, kdo tento program na váš počítač nainstaloval a okolnosti s tím související. Bude zřejmě prověřovat, zda je možné, aby někdo znal vaše heslo nebo ho zjistil, popř. jestli měl příslušná práva pro instalaci v dotčenou dobu někdo jiný apod. Je zkratka na orgánech činných v trestním řízení, aby prokázaly, že jste nelegální SW nainstaloval, a porušil tak zákon.

Může ovšem také nastat situace, že nelegální SW nainstaluje správce sítě na příkaz vedoucího oddělení. V takovém případě bude trestně odpovědný vedoucí, který k tomu dal příkaz, jako pachatel, a administrátor nebo i další pracovníci, kteří příkaz provedli pro pomoc na tomto trestném činu, pokud lze dovést jejich zavinění ve formě úmyslu. Podobně by byl stíhán i jednatel, kdyby příkaz k instalaci nelegálního SW dal, ačkoliv věděl, že tímto svým jednáním může porušit práva jeho autorů.

Pokud by měla firma kolektivní orgán ve vedení (např. představenstvo), který by rozhodl o nasazení nelegálního SW ve společnosti a jeho nainstalování v rámci firmy, dopustili by se trestného činu všichni členové představenstva, kteří by hlasovali pro toto rozhodnutí, ačkoliv by věděli, že tímto svým jednáním mohou porušit práva autorů počítačového programu.

Jak mám správně postupovat, když například převezmu PC do opravy a zákazník chce na něj nainstalovat nelegální kopii OS, který mi dodá společně s PC?

Ve vašem postavení bych doporučoval maximální opatrnost, neboť u opraváře PC se předpokládá větší obezřetnost a znalost problematiky. V takovém případě se ho zeptejte, jestli má příslušnou

licenci. V případě opačném bych na vašem místě odmítl nelegální OS nainstalovat s odkazem na porušování autorských práv a možnou trestněprávní postizitelnost dotyčného zákazníka, ale i vás samotného. Vy totiž můžete být v takovém případě postizitelný za některou z forem účastenství na tomto trestném činu.

Zdroj: Živě

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz